

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: Udrag fra 'At være eller ikke være.'

Citation: Andersen, H. C.: "At være eller ikke være", i Andersen, H. C.: *At være eller ikke være*, udg. af Erik Dal ; Mogens Brøndsted , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2001, s. 265. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-andersen07val-shoot-idm139850607658912/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: At være eller ikke være

- kraft; det er et sagn, at han derefter blev anbragt på sindssygeanstalt, men A. interesserede sig for ham, og han omtales i *Ev.* IV 60 som et af de betydelige, men miskendte mennesker, hvorom »Ærens Tornevei« fra 1855 handler. – *Robert Fulton*: (1765-1815). August 1807 gjorde han sin prøvefart med dampskibet *Clermont* på Hudsonfloden. A. havde med interesse læst romanen *Robert Fulton* fra 1853 af Carsten Hauch (1790-1872) og omtaler også Fulton og hans fart i »Ærens Tornevei« (*Ev.* IV 61 med note VII 240) og i artiklen »Silkeborg« (se n.t.s. 241).
- 122 *Han forkastede Dampkraften*: Fulton havde i 1799 konstrueret en dampbåd i Frankrig, men førstekonsulen Napoleon Bonaparte (senere kejser) ville ikke indlade sig med ham. – »*Larsens Plads*«: for enden af Fredriksgade ved Amalienborg, opkaldt efter skibsreder Lars Larsen (1758-1844).
- 123 *Krusemaskinen*: maskine, der lægger læg, folder på linned. – »*De Smaa kunne være saa store!*«: efter Oehlenschlägers *Comaggio* (1811), 3. handling: Maria: »I elsker Smaa?« Mikkel: »Ja, thi de er saa Store«.
- 124 *Characterer*: spøgefuld karakterskala. – *Nederdelen*: føljetonen, en fortsat roman, der tryktes nederst på et avisblad, ofte i spalter, hvis rækkefølge tilled falskning og indbinding af den afklippede føljeton. – »*Halsjernets*«: et h. er en jernbøjle, der spændes om delinkventens hals. – *Rout*: eng., stort fint affenselskab (egl. opløb). – *første* (*Skjønheder*): største, mest bekendte.
- 125 *Thorvaldsen*: Th. var død 24.3.1844; selskabet hos kammerherrens finder sted i november eller december s.å. – *Italieneme (...)* *Ciaffei*: den ital. operatrup, der under Chr. VIII's regering hver vinter optrådte på Hofteatret under stor begejstring især fra damernes side; Ciaffei var et af medlemmerne. Se Gerhard Schepelen: *Italieneme på Hofteatret*, I-II, 1976. – *Kammerherinde(ns)*: ikke trykkefejl, men en sjælden forn. – »*monsieur l'étudiant*«: hr. student. – »*stadige Tanke*«: citat af Oehlenschlägers nord. heltespil *Landet fundet og forsvundet* (1846). A. brugte ofte udtrykket, fx *Ev.* IV 135, *De to Baronesser* s. 156, *Lykke-Peter* s. 67. – *Cendrillon-Lokker*: askeblondt («cendré») hår, måske aktualiseret af, at det meget populære syngespil *Cendrillon* (*Askepot*, fra 1810, her 1812) af N. Isouard netop i 1856 var genoptaget på teatret.
- 126 *Kobberstykke*: kobberstik. – *den sextinske Madonna*: (sixtinske), se n.t. s. 74. – *Doge(r)*: republikken Venezias hersker 697-1897; Dogepaladset er senmiddelalderligt. – *Schützling*: protegé.
- 128 *Prismaformer*: geometriske figurer. – *med Hjemmens Tilintetgørelse ...*:

- til det fig. fx Fabri s. 11f. og 35-47. – *den Phosphor, der tændtes*: i optegnelser til romanen hedder det: »Feuerbach antager, at Forstanden er noget phosphorisk i Hjernens; sml. Fabri s. 10. – »*Troens tæte Klenodie*»: titlen på den store salmesamling fra 1739, et hovedværk af H.A. Brorson (1694-1764). – *en berømt Lærd (...)* *Lindser*: personen er ikke identificeret; linserne henryder til historien om Esau og Jakob i 1. Mos. 27.
- 129 *isærneret*: i ordets egentlige betydning: legendiggjort. – *stoiske*(e): efter den oldgr. filosofi stoicismen. – *Jakob*: kampen med engien, 1. Mos. 32. – »*Ich hab' mein' Sach' (...)* *fuchhe!*»: begyndelseslinien af Goethes sang »*Vanitas! vanitatum vanitas!*»: »Jeg har satset min sag på ingenting. Hurra!» – *Præste-Apostat*: frafalden teolog. – *stadige Tanke*: se n.t.s. 125.
- 130 *Epikur*: athen. filosof (341-270 f.Kr.), nydelseslærens forkynder. – »*Wären's Bücher (...)* *lesen*»: fra Goethes epigram »*Gesellschaft*»: »En stille lærd gik engang hjem efter et stort selskab. »Hvordan var De tilfreds med det?« Han svarede: »Var de bøger, ville jeg ikke læse dem.«
- 131 *Prinds Henrik*: i Shakespeares *Henrik IV* (1597-98); Falstaff er hans tykke kammerat. – *Gængkammerater*: spadserevenner. – *Holbergs Chilian*: *Ulysses von Ithacia* (1724) 2. akt, 2. scene. – »*Ach! mitten im Gesange sprang (...)* *Munde!*»: Goethes *Faust* I v. 4178-79: »Av! midt i sangen sprang der en lille rød mus ud af munden på hende.«
- 132 *pontinske Sump*: mellem Rom og Napoli. – *Goethes »Faust*»: under sit besøg i Weimar 1856 havde A. på vennen storhertug Carl Alexanders fødselsdag 24.6. set førsteopførelsen af *Faust* 2. del, 1. akt, og skriver i *Dagbogen* IV 214: »Det rundede sig ret vel Stykket til et Heelt.« I Leipzig fortsatte han læsningen af værket, som han før kun havde bladet i, og skriver 9.7., IV 222: »I Dag endelig endt hele Göthes Faust, nemlig hele den anden Deel, Udgaven 1832», dvs. »*Nachgelassene Werke*« I. Se de væsentlige udtalelser *BEC* II 282f. og 276 med note V 222 samt note ndf.
- 134 »*gerichtet*» og »*gerettet*»: allersidst i *Faust* I afslår Margarethe at flygte fra frøgslet med Faust og Mephistopheles, og denne siger da, at »hun er dømt», men en stemme fra oven siger »er reddet». – *en Kometale*: udtryk for den unge A.s opfattelse af »*Faust*», som han har lagt i munden på Naomi i *Kun en Spillemand* III:7, *DK*-udg. s. 255.
- 135 *traadte frem som Fragment*: Af *Faust* I tryktes de første brudstykker i *Schriften* VII (1790); fuldstændigt kom den 1808. Af 2. del tryktes to afsnit i *Werke, Ausgabe letzter Hand* IV og XII 1827-28 med slutbe-